Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: Udrag fra Et Liv gjenoplevet i Erindringen; Tredie Del. Syv Theateraar 1849 -56

Citation: Heiberg, Johanne Luise: ”2. og 3. Del : 1842-56”, i Heiberg, Johanne Luise: *2. og 3. Del : 1842-56*, udg. af AAGE FRIIS ; ELISABETH HUDE ; ROBERT NEIIENDAM ; JUST RAHBEK , 1944, s. 269. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibfr06val-shoot-idm139696434265408/facsimile.pdf (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: 2. og 3. Del : 1842-56

staa opreist. Jeg lagde mig da i Sengen for ikke at forlade den i mange Maaneder.

Aftenen efter skulde „Qvindens Vaaben" gives uden Abonnement. Hele Huset var alt udsolgt, og den Forlegenhed, hvori jeg satte Heiberg, var mig høist pinlig; thi jeg vidste, at naar jeg ikke kunde spille Dagen efter, maatte hele Forestillingen gaa ind, uden at en anden saa hurtigt kunde træde i Stedet, der kunde blot nogenlunde fylde det hele Hus. Jeg haabede derfor endnu, at Natten kunde bringe Bedring; men næste Dag efter en frugtesløs Kamp for at staa op maatte jeg endelig Kl. 1 melde, at det var mig umuligt at spille. Bagefter hørte jeg, at de „Sammensvorne" — saaledes havde man nu døbt Skuespillercoteriet — havde udbredt, at det var et Paafund af mig at melde mig syg, fordi jeg ikke ønskede at spille den Aften med Hædt. Senere maatte de dog nok erkjende, at de i det mindste paa dette Punkt havde gjort mig Uret. Slige Bagvaskelser troede Vedkommende i Grunden ikke selv; thi det var noksom bekjendt, at jeg i de mange Aar, jeg havde været ved Theatret, aldrig havde nedladt mig til slige Primadonnaynkker, da alt Sligt var mig en Afsky; jeg led snarere af en altfor øm Samvittighed, der ofte gik ud over mit Helbred. - - Her laa jeg nu i de forfærdeligste Lidelser og i den stærkeste Feber, thi min Sygdom bestod i en heftig Underlivsinflammation. Jeg sagde til Heiberg: „Hvorledes skal det dog gaa dig, naar jeg i længere Tid svigter?" Han heroligede mig, saa godt han kunde. Med hver Dag blev min Tilstand værre og værre til Trods for alle de stærkes Lægemidler, der nu endelig anvendtes derimod. Medens Heiberg saaledes i Hjemmet havde Sorg og Bekymring og neppe nogen Nat rigtig Søvn og Ro, blev denne Tid sandelig ikke gjort ham lettere paa Theatret af de Sammensvorne, hvorimod den Del af Personalet, der altid havde været ham oprigtig hengiven, viste en varm Medlidenhed lige overfor hans Angst og Uro over min Tilstand, og de have senere fortalt mig, hvor det rørte dem, naar han om Aftenen kom over paa Theatret, at se den ellers freidige Mand saa nedslaaet.

Hr. Hædt, der længtes efter atter at fremtræde i en tragisk Rolle, der kunde gjøre en lignende Virkning som Hamlet, følte godt, at denne maatte søges i noget stærkt Markeret; og han udfandt da, at af alle markerede Roller var nok omtrent „Richard den Tredie" af Shakespeare den stærkeste. Hvilken Virkning kunde han ikke vente af denne pukkelryggede lille Djævel! Han havde derfor i Sommerens Løb forkortet og indrettet dette Stykke for sig og Sønnen. Men da han uophørligt snakkede om Alt, havde man allerede længe hørt om, at „Richard den Tredie" skulde opføres, og Mange spurgte Heiberg, hvornaar den første Opførelse skulde finde Sted — endnu førend Hædt havde indleveret Stykket - - saa at Heiberg altid svarede, at han ikke vidste, hvorfra Rygtet om dette Stykkes Opførelse kom, da han ikke havde

tankt derpaa. Naar nu de andre Skuespillere sagde til Høedt, der rask gik og uddelte Rollerne: „Ja, men veed du da, om Heiberg i det Hele taget vil opføre dette Stykke?" - - da svarede han: „Det skal han nok blive nødt til. Naar Stykket er af Shakespeare, og jeg har bearbeidet det og vil spille Hovedrollen, saa kan han ikke modsætte sig dets Opførelse." Se, det var heri, han tog feil. Heiberg sagde: „Saa længe jeg er Directeur, er det mig, der raader, og mine æsthetiske Principer. Er jeg ikke mere Directeur, da lad den, der kommer i mit Sted, sætte sine igjennem; men jeg har ikke Lyst til at lægge min æsthetiske Samvittighed i Hr. Høedts Haand."

Endelig, efter at Saisonen var i fuld Gang, indleverede Høedt „Richard den Tredie" med Anmodning om strax at faa det opført.

Heiberg gjorde nu Høedt den Ære, hvilket ingen Bestyrelse er pligtig til, at meddele ham skriftligt i en motiveret Dom Grundene, hvorfor „Richard den Tredie" ikke „for det Første", i denne Saison kunde komme til Opførelse. Heibergs Brev til Høedt lød i sin Helhed saaledes:

Fra Theaterdirecteuren.

Kbhavn, d. 26de Novbr. 1852.

Under 5te f. M. har jeg modtaget et af Dem besørget Sammendrag af P. Wulffs Oversættelse af Shakespeares „Richard den Tredie", til Brug for Scenen.

Hvad selve den berømte Tragedie angaaer, da er jeg ikke uden Betænkelighed ved at uptage den i Repertoiret, og Grundene til min Betænkelighed vil jeg ikke undlade at meddele Dem.

Den sorte Colorit, som hviler over dette Stykke, er i stærk Modsigelse med den danske Nations Temperament og Charakteer, som selv i det Alvorligs foretrækker lysere Billeder. Jo sandere det er, at et Nationaltheater bør betragtes som en æsthetisk Opdragelses-Anstalt for Nationen, desto vigtigere er det, at man her, som i al Opdragelse, gaaer ud fra de naturligt givne Evner og Tilbøieligheder, og ikke forsøger paa at indpode noget Fremmed, som er ufordrageligt med de naturlige Sympathier. Jeg maa derfor befrygte, at naar „Richard" bragtes paa Scenen, og først Nysgjerrighedens Fordringer vare tilfredsstillede, vilde, seent eller tidligt, den Indvending mod Theaterbestyrelsen opstaae, at denne havde miskjendt Theatrets nationale Betydning, og hvad jeg endnu mere maa befrygte er, at jeg i det Tilfælde ikke i mine egne Tanker vilde kunne møde eller gjendrive Beskyldningen. At den omtalte Tragedie opføres i England, hvor den maaske er i Harmoni med den hypochondre engelske Charakteer, er ikke noget Exempel for os, og lige saalidt, at den gives i Tydskland, der selv ingen egentlig dramatisk Literatur har, og derfor, naar det alligevel vil have et Theater, maa grunde det i Laan fra de fremmede Literaturer. Men i Danmark, hvor der er og kan være et Nationaltheater, fordi den mundgaaelige Betingelse for samme er tilstede i en nationaldramatisk Literatur, er der Noget at tabe ved et ubeldigt Valg af fremmede Værker. Hos os har den ochlenschlägerske Tragedie, tiltrods for alle sine Mangler, forstaaet at træffe den nationale Tone og tiltale de nationale Stemninger, og jeg tvivler paa, at vi nu nogensinde kunne vænne os til at see Melpomenes Dolk forvandlet til en Slagterkniv.

En anden ikke mindre Hindring for at bringe Stykket paa Scenen er, at det er uforstaaeligt for et Publicum, uforstaaeligt saavel i Motiverne som i de blot ydes Forbin-